

**L'AVAUACIÓ D'UN PROGRAMA
INTERGENERACIONAL A EDUCACIÓ
PRIMÀRIA. PROPOSTES PER A L'AVAUACIÓ
A PARTIR DE LES LLIÇONS APRESES EN EL
PROJECTE SACHI2**

L'avaluació d'un programa intergeneracional a educació primària. Propostes per a l'avaluació a partir de les lliçons apreses en el projecte SACHI2¹

Victòria Quesada Serra
Marga Vives Barceló
Belén Pascual Barrio
Maria Antònia Gomila Grau
Joan Amer Fernández
Rosario Pozo Gordaliza
Carmen Orte Socias

---

¹ La proposta d'avaluació i els instruments dissenyats es poden trobar a Orte et al. (2018).

Resum

L'avaluació és un element clau en l'aplicació de qualsevol tipus de programa. Entenem per avaluació d'un programa aquell procés sistemàtic i planificat que es duu a terme per recollir informació sobre el funcionament del programa i els seus efectes. L'article que teniu a les mans mostra dues propostes d'avaluació dissenyades a partir de les lliçons apreses durant el procés d'avaluació en un programa intergeneracional escolar dirigit a alumnes de quart i cinquè d'educació primària, el programa Compartir la Infància 2 (acrònim SACHI2). Es tracta de dues propostes d'avaluació que, si bé tenen alguns elements comuns, pretenen oferir dues possibilitats diferenciades. Per una part, mostrar una proposta d'avaluació que permeti fer una avaluació sostenible i interna del programa intergeneracional, i, per altra banda, mostrar una proposta d'avaluació més meticulosa que permeti fer una avaluació més profunda del programa i que requereix un suport extern per dur-la a terme. A l'article hem desglossat aquestes dues propostes. El text conclou recordant la importància de la sostenibilitat en l'avaluació de programes com a aspecte clau perquè els docents puguin analitzar la conveniència dels programes que implementen a l'aula.

Resumen

La evaluación es un elemento clave en la aplicación de cualquier tipo de programa. Entendemos por evaluación de un programa aquel proceso sistemático y planificado que se lleva a cabo para recoger información sobre el funcionamiento del programa y sus efectos. El artículo que tenéis en las manos muestra dos propuestas de evaluación diseñadas a partir de las lecciones aprendidas durante el proceso de evaluación en un programa intergeneracional escolar dirigido a alumnado de cuarto y quinto de Educación Primaria, el programa Compartir la Infancia 2 (acrónimo SACHI2). Se trata de dos propuestas de evaluación que, si bien tienen algunos elementos comunes, pretenden ofrecer dos posibilidades diferenciadas. Por una parte, mostrar una propuesta de evaluación que permita llevar a cabo una evaluación sostenible e interna del programa intergeneracional, y, por otro lado, mostrar una propuesta de evaluación más meticulosa que permita una evaluación más profunda del programa y que requiere de un apoyo externo para llevarla a cabo. En el artículo se encuentran estas dos propuestas desglosadas. El texto concluye recordando la importancia de la sostenibilidad en la evaluación de programas como aspecto clave para que los docentes puedan analizar la conveniencia de los programas que implementan en su aula.

---

1. Introducció

Entenem per programa intergeneracional aquell conjunt d'actuacions que impliquen activitats dirigides a trobar uns objectius beneficiosos per a tothom i per a la comunitat, que cerquen la participació de persones de diferents generacions i que requereixen que els participants mantinguin relacions d'intercanvi entre ells (Newman i Sánchez, 2007). De fet, McCrea et al. (2004) defineixen el programa intergeneracional com aquell que cerca fomentar les interaccions entre nins, joves i gent gran, que impliquin una continuïtat i que propiciïn un desenvolupament de relacions.

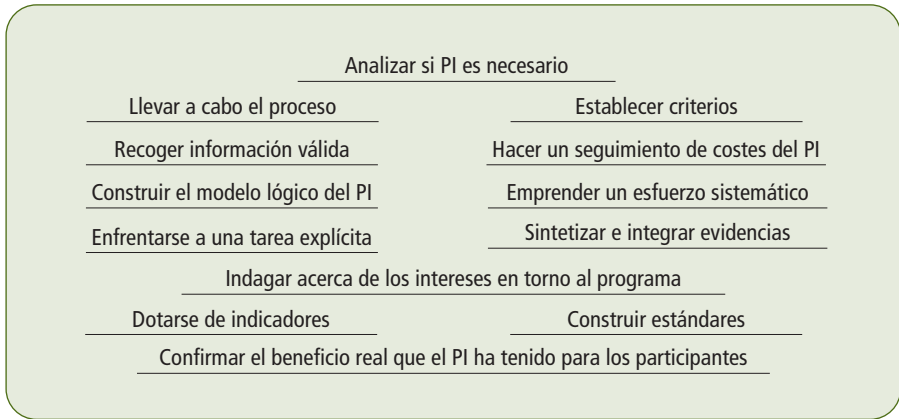
Els programes intergeneracionals basats a l'escola i integrats en el currículum són una forma d'aprenentatge que permet obrir l'escola a la comunitat (Abarrategui, 2018), millorar el sentiment de pertinença dels implicats en la seva comunitat (Lozano et al., 2018) i superar actituds negatives que hi pugui haver envers altres generacions (Sánchez et al., 2018), entre altres beneficis.

Ara bé, quan es preveu implementar un programa n'és imprescindible l'avaluació. Entenem per avaluació d'un programa aquell procés sistemàtic, organitzat i explícit que es duu a terme per recollir informació vàlida que permeti descriure i emetre un judici de valor sobre un fenomen (Sáez i Nieto, 1995). Però, què significa avaluar un programa intergeneracional? Sánchez (2007) estableix una sèrie d'elements per a l'avaluació d'aquest tipus de programes. Com es pot veure a la figura 1, l'avaluació d'un programa intergeneracional (PI) implica fer un esforç sistemàtic que inclou: l'anàlisi de la necessitat real per implementar el PI, establir els criteris i estàndards d'avaluació, recollir informació vàlida, sintetitzar la informació recollida, integrar les evidències, fer un seguiment dels costos del programa i analitzar el benefici real obtingut pels participants, entre d'altres.

Existeixen diverses formes d'avaluació, moments per a l'avaluació i rols d'avaluació. Consideram que una bona avaluació d'un programa ha d'incloure, com a mínim, l'avaluació inicial de les necessitats i del context, l'avaluació del procés durant la implementació del programa, i l'avaluació dels resultats i de l'impacte. Pérez Juste (2006) recomana, a més, que l'avaluació de programes que es desenvolupen als centres educatius integri de forma harmònica l'avaluació del programa amb l'avaluació de l'aprenentatge dels alumnes.

Així, un cop analitzades les necessitats i dissenyat o triat el programa més adient, durant la implementació d'un programa intergeneracional serà clau l'avaluació del procés i dels resultats. Com indiquen Ballester et al. (2016), l'avaluació del programa permetrà explicar què s'ha fet, com s'ha fet, conèixer l'impacte que ha tingut i tenir eines per poder millorar-lo.

Gràfic 1 | Què significa avaluar un programa intergeneracional.

Font: Sánchez, 2007: 25.

A més dels moments i tipus d'avaluació, també són d'una gran importància els agents que duen a terme l'avaluació. Així, els membres del centre poden desenvolupar una avaluació interna o agents externs al centre, una d'externa (Nirenberg, 2005). En qualsevol cas, en un programa socioeducatiu es recomana, sempre que sigui possible, una avaluació participativa en què estiguin implicats els agents interns del centre.

En aquest article es presenten dues propostes d'avaluació d'un programa intergeneracional, desenvolupades a partir de l'experiència i les lliçons apreses després de l'avaluació del programa intergeneracional *Compartir la Infància 2 (SACHI2)*. Cal assenyalar que SACHI2 va ser avaluat a través d'un projecte d'investigació europeu desenvolupat entre el 2016 i el 2018, finançat per la Comissió Europea en el marc de projectes d'associacions estratègiques orientades al camp de l'educació d'adults (KA2).

2. El programa intergeneracional *Compartint la Infància (SACHI2)*

El programa intergeneracional SACHI2 (*Sharing Childhood 2*), també anomenat *Compartint la Infància*, té la finalitat de promoure l'envelliment positiu i establir vincles entre diferents generacions. Es tracta d'un programa que s'implementa en l'àmbit escolar, durant l'horari lectiu, concretament amb alumnes de quart i cinquè d'educació primària, i que té una durada d'un trimestre.

El programa presenta una sèrie d'objectius específics (vegeu el quadre 1).

Taula 1 | *Objectius específics del programa SACH12*

Crear una metodologia intergeneracional per tal que els estudiants aprenguin nous valors intergeneracionals a l'escola, incorporant gent gran en les activitats escolars
Promoure actituds positives envers l'envelliment i demostrar als estudiants que la gent gran pot ser activa i dinàmica
Promoure habilitats socials tant entre estudiants com entre gent gran i construir relacions entre les generacions
Intercanviar coneixements i competències entre generacions
Promoure el procés i la metodologia del treball intergeneracional i incorporar-lo al currículum
Incloure la dimensió intercultural i intergeneracional en el context educatiu

Font: Orte et al., 2018.

Consta de sis unitats didàctiques (vegeu el quadre 2) que es desenvolupen en vuit sessions d'una hora i mitja de durada, en les quals participen els docents, estudiants i persones grans, i s'implementen durant setmanes alternes. Si bé les unitats didàctiques es presenten en aquest article en un ordre determinat, existeix una flexibilitat en la cronologia d'aplicació, i són els docents els qui n'estableixen el cronograma en funció del context i les necessitats. És important indicar que durant aquestes sessions es treballa seguint un aprenentatge col·laboratiu, això és, organitzant l'aula en petits grups de cinc o sis estudiants i una persona gran.

Taula 2 | *Unitats didàctiques del programa SACH12*

1. Comunicació intergeneracional: família i amics
2. Els nostres ídols i models (músics, esportistes, actors, etc.)
3. L'escola d'ahir i d'avui
4. Els nostres jocs predilectes
5. El meu barri: disseny per a un accés universal
6. Celebracions

Font: Elaboració pròpia, a partir d'Orte et al., 2018.

Cal dir també que, a més d'aquestes vuit sessions de treball conjunt a l'aula, les persones grans acudeixen a vuit sessions de coordinació amb els docents, també cada quinze dies, per analitzar la sessió anterior i preparar la següent. Així, durant un trimestre, la gent gran acudeix cada setmana al centre educatiu, ja sigui a treballar amb els mestres o amb els alumnes.

3. Propostes d'avaluació a partir de les lliçons apreses amb l'avaluació del programa SACHI2

A partir de l'avaluació del programa SACHI 2 varen quedar patents les tensions que existeixen entre la voluntat de dur a terme una avaluació complexa i completa i els recursos de què disposen els centres. Aquesta tensió es pot resoldre quan es compta amb el finançament i el suport d'un equip, com va ser, en aquest cas, de la Universitat de les Illes Balears, que permeté dur a terme una avaluació completa i externa del programa.

Això no obstant, per a la millora constant, és important que l'avaluació i la cultura avaluativa s'instaurin en les aules i les institucions. En el nostre cas, en el qual desenvoluparem un programa internacional implementat a l'escola, s'ha de considerar que si es pretén que continuï formant part de l'escola i que es continuï avaluant per poder assegurar-nos, com a docents i professionals, que obtenim els resultats desitjats, és imprescindible que l'avaluació que es dugui a terme sigui sostenible de forma interna.

És per això que, tenint en compte els encerts i errades comesos a partir de l'avaluació en el projecte esmentat, presentam a continuació dues propostes d'avaluació millorades. Les dues propostes representen dues opcions d'avaluació, que han de triar els professionals que vulguin implementar el programa.

El fet de triar una modalitat o l'altra derivarà de la disponibilitat d'una avaluació externa o de la necessitat d'una avaluació interna, de les possibilitats del context específic d'implementació, dels recursos humans disponibles i d'altres característiques específiques. Així, aquestes dues opcions són:

- Proposta 1. Avaluació sostenible i bàsica del programa. És una proposta d'avaluació sostenible i que es pot dur a terme de forma interna amb o sense suport extern. Es pot mantenir de manera indefinida en el temps.
- Proposta 2. Avaluació completa del programa. Avaluació més intensiva, que requereix suport i recursos externs. Aquest tipus d'avaluació no seria possible mantenir-la indefinidament.

Cal indicar que l'ordre en què es presenten les propostes no implica que una sigui millor que l'altra, sinó que l'una o l'altra serà més adient en funció de la finalitat que es persegueix amb l'avaluació.

3.1. Proposta d'avaluació sostenible del programa

L'avaluació bàsica del programa pretén ser una opció per dur a terme una avaluació sostenible, que han de desenvolupar els docents del centre educatiu.

És una avaluació senzilla, però integral, que té l'objectiu d'analitzar com es duu a terme el programa, identificant els punts forts i els febles de la implementació, la satisfacció i les actituds dels participants, i si, a través del programa, es perceben canvis d'actituds dels estudiants envers les persones grans.

Aquesta avaluació es pot dur a terme, en gran mesura, durant el desenvolupament de les sessions i es basa en tres aspectes essencials:

- Avaluació contínua per part de l'equip docent amb la col·laboració de les persones grans.
- Avaluació de la satisfacció dels principals implicats: persones grans i estudiants.
- Avaluació de les actituds dels estudiants envers les persones grans.

Per facilitar la comprensió, al quadre 3 es presenten els elements d'avaluació, concretament l'objectiu d'avaluació que es persegueix, la persona informant o que emplena l'instrument, l'instrument i el moment en què seria idoni aplicar-lo. La proposta d'instruments desenvolupats i complets es poden trobar a Orte et al. (2018).

3.1.1. Avaluació contínua per part de l'equip docent amb la col·laboració de la gent gran

L'avaluació contínua la duu a terme l'equip docent i les persones grans. Els objectius d'avaluació que es pretenen assolir són: analitzar els punts forts i febles de la implementació del programa i reflexionar sobre el procés i les propostes de millora. Per aconseguir-los, es proposen dos instruments: un diari de classe reflexiu, que els docents emplen els dies que treballen i apliquen el programa intergeneracional a l'aula i en el qual reflecteixen les seves impressions i reflexions sobre el programa. Així mateix, el diari també els pot servir per anotar-hi si perceben canvis en les actituds dels participants.

Aquesta eina es complementa amb les actes de les reunions de coordinació de les sessions. Com hem explicat anteriorment, cada quinze dies es reuneixen els docents amb les persones grans que formen part del programa per analitzar els punts forts i febles de la sessió anterior amb els estudiants i planificar la pròxima sessió. Així, les actes d'aquestes reunions es converteixen en una bona eina per poder acomplir els objectius d'avaluació que s'hagin fixat.

3.1.2. Avaluació de la satisfacció dels principals implicats: persones grans i estudiants

Amb l'objectiu d'analitzar la satisfacció dels participants (persones grans i estudiants d'educació primària) i els aprenentatges que s'han dut a terme, es proposa passar

dos qüestionaris molt breus en haver conclòs el programa intergeneracional. Els qüestionaris dissenyats amb aquesta finalitat per al programa SACHI 2 són dos:

- Qüestionari per a persones grans. Consta de set preguntes molt senzilles, una de les quals és de resposta tancada i sis, de resposta oberta. Se'ls demana que ordenin per ordre de preferència les unitats didàctiques tractades, què han après, com consideren que han contribuït al programa, què és el que més i el que menys els ha agradat, les dificultats que han tingut i les recomanacions de millora que hi farien.
- Qüestionari per a estudiants d'educació primària. És un qüestionari molt breu, de cinc preguntes, que tracten els aspectes següents: ordenar segons la seva preferència les unitats didàctiques del programa SACHI2 en què han participat, indicar el que consideren que han après, el que més els ha agradat i el que menys, així com recomanacions de millora que hi farien.

3.1.3. Avaluació de les actituds dels estudiants envers les persones grans

L'avaluació de les actituds dels estudiants envers les persones grans és un aspecte que s'ha d'analitzar, ja que l'objectiu d'aplicar el programa intergeneracional és millorar i generar més relació i coneixença entre generacions.

Així, un objectiu de la proposta d'avaluació és examinar si es produeixen canvis en la manera com els estudiants d'educació primària perceben les persones grans. Per poder valorar-ho, es proposa usar dos instruments que s'han d'aplicar en dos moments diferents per poder analitzar els canvis: abans de començar el programa intergeneracional i en haver-lo acabat.

Una manera útil per poder començar a treballar i conèixer l'actitud dels estudiants envers la gent gran és que escriguin una redacció sobre aquestes persones. Es poden formular una sèrie de preguntes que guiïn la redacció, com ara: com són les persones grans?, a què dediquen el temps?

Si bé consideram més adient fer aquesta recollida d'informació per escrit perquè els estudiants tinguin temps per pensar i puguin fer tranquil·lament la redacció, es pot valorar, com hem indicat, fer-la en forma de debat a classe.

Una segona manera de conèixer les actituds dels estudiants és a través del dibuix. Els dibuixos són una forma d'expressió i, per tant, l'anàlisi d'aquests documents representa una recollida d'informació excel·lent, especialment durant la infància, ja que ofereixen moltes dades de la persona qui els ha realitzat. És per això que a la nostra proposta d'avaluació, de manera complementària a la redacció o al debat, incloem que els

estudiants dibuixin una persona gran. Abans de fer-ho és important que el docent afavoreixi un ambient de tranquil·litat i els indiqui que visualitzin com és una persona gran i a què dedica el temps.

3.2. Proposta d'avaluació completa

L'avaluació completa del programa pretén ser una opció d'anàlisi més intensiu del programa. Aquest tipus pot ser útil la primera vegada que s'implementa un programa intergeneracional després d'haver-lo dissenyat. L'objectiu general d'avaluació, per tant, seria analitzar l'aplicació del programa i els seus efectes, tant els desitjats com els no desitjats.

Aquest tipus d'avaluació completa implica una dedicació de temps i recursos elevada, i, per tant, requereix suport extern. És important indicar que, un cop s'hagi analitzat el funcionament del programa, ja no seria necessari fer aquesta avaluació completa, que plantejam a continuació.

Es basa en cinc aspectes principals:

- Avaluació de la fidelitat en l'aplicació del programa
- Avaluació contínua per part dels participants: equip docent, persones grans i estudiants
- Avaluació de la satisfacció final dels principals implicats: persones grans i estudiants
- Avaluació de les actituds dels estudiants envers les persones grans i de les persones grans envers els infants i el procés d'envelliment
- Avaluar la implementació i l'impacte del programa des de la perspectiva dels docents

Per facilitar la comprensió, al quadre 4 presentam els elements d'avaluació.

3.2.1. Avaluació de la fidelitat en l'aplicació del programa

Avaluar la fidelitat significa analitzar si el programa es desenvolupa tal com ha estat dissenyat. L'objectiu de l'avaluació de la fidelitat és analitzar si els resultats que s'obtenen es poden atribuir al programa i no a altres causes. En el programa SACHI2, l'avaluació de la fidelitat es duu a terme a través d'un registre d'observació semiestructurat que s'emplena durant cada sessió.

Taula 3 | Elements per a la proposta d'avaluació completa i amb suport de recursos externs del programa SACHIZ

Objectius d'avaluació	Persona que l'emplena	Instrument	Descripció de l'instrument	Moment d'aplicació de l'instrument
Estudiar el grau de fidelitat en la implementació del programa	Persona externa (si no és possible, el docent)	Registre d'observació	Eina per a l'observació amb preguntes tancades i obertes	Durant cada sessió
Analitzar els punts forts i febles de la implementació del programa. Reflexionar sobre el procés i propostes de millora	Docents	Diari de classe	Eina descriptiva no estructurada. Ofereix diversos temes que cal considerar i sobre els quals cal reflexionar	Durant el dia en què s'apliqui alguna sessió del programa: al final de cada sessió o de la jornada laboral
Examinar el grau de participació dels implicats i la seva satisfacció durant el programa	Persones grans	Qüestionari d'avaluació continua per a persones grans	Consta de preguntes tancades i obertes	Després de cada sessió
	Estudiants	Qüestionari d'avaluació continua per a persones grans	Consta de preguntes tancades i obertes	Després de cada sessió
Analitzar la satisfacció dels participants respecte del programa	Persona externa (si no és possible, el docent)	Registre d'observació	Eina per a l'observació amb preguntes tancades i obertes	Durant cada sessió
	Persones grans	Qüestionari de satisfacció final (persones grans)	Consta de preguntes tancades i obertes	Al final del programa
Determinar si es produeix un canvi en la manera com els estudiants perceben les persones grans després d'haver participat en el programa	Estudiants	Qüestionari de satisfacció final (versió estudiants)	Consta de preguntes tancades i obertes	Al final del programa
	Estudiants	Redacció sobre les persones grans (es pot substituir per un debat)	La redacció o el debat consta d'una introducció i d'un espai en blanc perquè els alumnes contestin	Dos moments: – Una setmana abans que comenci el programa – Una setmana després d'haver acabat el programa
		Qüestionari d'actituds (estudiants)	Full en blanc amb instruccions	
		Grup de discussió (estudiants)	Consta de preguntes tancades	
			Guia sobre els temes que s'han de tractar	

continua

Objectius d'avaluació	Persona que l'emplena	Instrument	Descripció de l'instrument	Moment d'aplicació de l'instrument
Determinar si es produeix un canvi en la manera com les persones grans perceben els estudiants i si canvia la seva idea sobre l'envelliment després d'haver participat en el programa	Persones grans	Qüestionari d'actituds (persones grans) Grup de discussió (persones grans)	Consta de preguntes tancades Guia sobre els temes que s'han de tractar	Dos moments: – Una setmana abans que comenci el programa – Una setmana després d'haver acabat el programa
Avaluar la implementació i l'impacte del programa	Docent	Entrevista o qüestionari	Guió de l'entrevista	Una setmana després d'haver acabat el programa

Font: Elaboració pròpia

Per valorar el grau de fidelitat, recomanem la figura de l'observador extern durant totes les sessions a l'aula. En cas que no sigui possible, el docent és qui podrà fer una observació; en aquest cas, participant-hi.

3.2.2. Avaluació contínua per part dels participants: equip docent, persones grans i estudiants, i de l'observador extern

L'avaluació contínua la duen a terme tots els participants i l'observador extern: docent, persones grans, estudiants.

L'avaluació contínua que fan els docents té els objectius d'analitzar els punts forts i febles de la implementació del programa, i reflexionar sobre el procés i les propostes de millora. Per fer-ho, proposam, tal com inclou la proposta d'avaluació bàsica i sostenible, l'ús d'un diari de classe, que s'hauria d'emplenar cada dia que s'apliqui el programa SACHI2.

Les persones grans i els estudiants participen en l'avaluació contínua amb l'objectiu d'explorar el seu grau de participació i satisfacció durant les sessions. Per fer-ho, han de contestar un qüestionari breu, que consta de preguntes obertes i tancades, al final de cada sessió. Així mateix, amb l'objectiu de poder triangular la informació relativa a la participació dels diversos agents, la persona externa recull aquestes dades en cada sessió.

3.2.3. Avaluació final de la satisfacció dels principals implicats: persones grans i estudiants

En acabar el programa i amb l'objectiu d'analitzar la satisfacció dels alumnes i de les persones grans, es passen dos qüestionaris molt semblants, un per a persones grans i un per a estudiants de primària, en el qual se'ls demana sobre la seva satisfacció respecte del programa i els aprenentatges que consideren que n'han derivat. Aquest qüestionari consta de preguntes d'opció tancada i oberta.

3.2.4. Avaluació del canvi d'actitud dels estudiants i de les persones grans

L'avaluació del canvi d'actitud consta de dos objectius. Per una part, determinar si hi ha cap canvi en la manera com els estudiants perceben les persones grans després que hagin participat en el programa. I, per altra part, analitzar si es produeix un canvi en la manera com la gent gran percep els estudiants i si canvia la seva idea sobre l'envelliment després d'haver participat en el programa.

Per avaluar les actituds dels estudiants envers les persones grans utilitzam dos instruments: la redacció sobre la gent gran i el dibuix d'una persona gran. Aquests instruments ja s'han presentat a la proposta bàsica. Per revisar de què consten i com cal implementar-los, es pot revisar la informació que apareix a la proposta bàsica (vegeu l'apartat 3.1.4). Aquests dos instruments es completen amb dos més; en total, són quatre:

- Un qüestionari breu d'actituds, que consta de 27 afirmacions molt breus i senzilles amb les quals els alumnes han d'indicar el seu grau d'acord.
- Un grup de discussió. El grup de discussió permet complementar de manera qualitativa la informació quantitativa que es recull mitjançant el qüestionari.

És important assenyalar que la redacció, el dibuix i el qüestionari d'actituds es duen a terme en dos moments: una setmana abans de començar el programa i una setmana després que hagi acabat, de manera que es podran identificar els canvis que es produeixen en la percepció i les actituds dels infants. En canvi, el grup de discussió s'aplica en haver acabat el programa.

L'avaluació de les actituds de les persones grans envers els infants i el procés d'envelliment es duu a terme mitjançant dos instruments:

- Qüestionari d'actituds per a persones grans. Es tracta d'un qüestionari de 44 afirmacions, en les quals els participants han d'indicar el seu grau d'acord amb cada una. Aquest instrument s'aplica abans i després del programa.
- Grup de discussió. El grup de discussió es desenvolupa en haver acabat el programa i pretén comprendre'n l'impacte i conèixer qualsevol canvi d'actitud, en cas que se n'hagin produït. Així mateix, també es pretén comprendre què han après i què consideren que han aportat les persones grans al programa.

3.2.5. Avaluació final de la implementació i de l'impacte del programa per part dels docents

L'avaluació final de la implementació del programa per part dels docents té l'objectiu de servir com a reflexió sobre els canvis que els docents hagin pogut percebre, si n'hi ha, en les persones grans, en els estudiants i en ells mateixos. Reflexionar sobre el desenvolupament de competències per part dels alumnes, així com analitzar els punts forts i febles que s'han detectat en haver acabat el programa, ja amb una visió de conjunt. Per dur a terme aquesta avaluació es pot optar per un qüestionari de preguntes obertes o bé per una entrevista semiestructurada.

4. Conclusions

La sostenibilitat és un aspecte clau per al bon desenvolupament de l'avaluació de programes. De poc ens serveix tenir un procediment d'avaluació impecable, si a la pràctica no és viable dur-lo a terme. En aquest capítol, hem presentat dues propostes d'avaluació completes, que s'han de triar en funció dels objectius de l'avaluació, del moment en què s'apliqui el programa i dels recursos disponibles.

Hem presentat dues propostes d'avaluació d'un programa intergeneracional, una avaluació completa amb suport extern i una avaluació bàsica i sostenible que han de desenvolupar de forma interna els professors del centre. Ambdues propostes d'avaluació es poden complementar amb una avaluació de l'aprenentatge dels alumnes, tal com recomana Pérez Juste (2006).

Defensem que, quan s'aplica un programa intergeneracional recent dissenyat per primera vegada, després és important que se'n faci una avaluació completa i amb suport extern, si és possible. Un cop analitzats els efectes del programa, tant els previstos com els no previstos, tant els desitjats com els no desitjats, se'n podrà valorar la idoneïtat de la posada en pràctica.

Així, un cop hagi estat validat un programa, és suficient fer-ne una avaluació bàsica o sostenible perquè es pugui posar en pràctica sense renunciar a la valuosa informació que una avaluació del funcionament del programa i dels resultats que s'obtenen ens pot proporcionar per poder valorar si continua essent adient la implementació dels programes que duem a terme al centre escolar.

Volem acabar recordant que, si bé aquestes propostes d'avaluació les hem formulades sobre la base del projecte intergeneracional SACHI2, es poden adaptar i millorar per adequar-les a altres programes intergeneracionals amb estudiants d'educació primària.

Referències bibliogràfiques

Aberrategui, L. (2018). Radio intergeneracional en la escuela: una propuesta para el envejecimiento activo. *Index.comunicación*, 8(2), 211-228.

Ballester, L., March, M., Oliver, J.L. (2016). La evaluación de los proyectos intergeneracionales. El diseño de la evaluación. A: Orte, C i Vives M (eds.). *Compartir la infancia. Proyectos intergeneracionales en las escuelas*, 31-46. Madrid, España: Octaedro.

Lozano Martínez, J., Ballesta Pagán, F.J., Castillo Reche, I.S. i Cerezo Máiquez, M.C. (2018). El vínculo de la escuela con el territorio: una experiencia de inclusión educativa. *Profesorado. Revista de currículum y formación del profesorado*, 22(2), 207-226.

McCrea, JM, Weissmann, M., Thorpe-Brown, G. (2004). *Connecting the generations: a practical guide for developing intergenerational programs*. Generations together.

Miguel Díaz, M. de (2000). La evaluación de programas sociales. Fundamentos y enfoques teóricos. *Revista de Investigación Educativa*, 18(2), 289-317. <https://revistas.um.es/rie/article/view/121011>.

Newman, S. i Sánchez, M. (2007). Los programas intergeneracionales: concepto, historia y modelos. A: Sánchez et al. (eds.). *Programas intergeneracionales. Hacia una sociedad para todas las edades*. Colección Estudios Sociales, 23. <https://obrasociallacaixa.org/documents/10280/240906/vol23_es.pdf/ed49558a-6d16-48e9-a6ee-8c24fe917a61>

Nirenberg, O., Brawerman, J. i Ruiz, V. (2005). *Evaluar para la transformación. Innovaciones en la evaluación de programas y proyectos sociales*. Paidós.

Orte, C. (et al.) (2018). *Guía de Implementación de Programas de Aprendizaje Intergeneracional. Basado en las experiencias del Proyecto SACHI2*. <https://gifes.uib.es/Proyectos/SACHI-2-Sharing-Childhood-2/>

Pérez Juste, R. (2000). La evaluación de programas educativos: conceptos básicos, planteamientos generales y problemática. *Revista de Investigación Educativa*, 18(2), 261-287.

Pérez Juste, R. (2006). *Evaluación de programas educativos*. Muralla.

Sáez Carreras, J. i Nieto, J.M. (1995). Evaluación de programas y proyectos educativos o de acción social. Directrices para el diseño y ejecución. *Revista de Pedagogía Social*, 10, 141-169.

Sánchez, M. (2007). *La evaluación de programas intergeneracionales*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Sánchez, M., Sáez, J., Díaz, P. i Campillo, M. (2018). Intergenerational education in Spanish schools: making the policy case. *Journal of Intergenerational Relationships*, 16, 166-183.

Tejedor Tejedor, F.J. (2000). El diseño y los diseños en la evaluación de programas. *Revista de Investigación Educativa*, 18(2), 319-339. <https://revistas.um.es/rie/article/view/121021>.

Autors

VICTÒRIA QUESADA SERRA

Doctora en Educació. És llicenciada en Pedagogia i Màster en Orientació i Avaluació Socioeducatives. Ha estat investigadora contractada i docent de l'àrea de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació de la Universitat de Cadis. Actualment, és professora del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears i membre del Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) de la mateixa universitat. Les seves principals línies de recerca són l'avaluació, l'avaluació per a l'aprenentatge, la formació de formadors i els programes socioeducatius familiars escolars.

MARGA VIVES BARCELÓ

Llicenciada en Psicopedagogia i doctora amb menció europea en Ciències de l'Educació per la UIB. Professora contractada doctora interina del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques. Entre les seves línies de recerca principals destaquen la qualitat de vida, el suport social a les persones grans, l'aprenentatge al llarg de tota la vida, les relacions intergeneracionals i la gestió de conflictes. Va fer una estada a la Universitat de Sheffield, on va treballar amb el doctor Alan Walker en la qualitat de vida de la gent gran. És membre del Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) de la UIB, membre suplent de l'Observatori de les Persones Majors de Mallorca (IMAS) i participant en la comissió de protecció de les persones grans d'aquest observatori.

BELÉN PASCUAL BARRIO

Llicenciada en Sociologia i Ciències Polítiques i doctora en Ciències de l'Educació. Professora del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la UIB. Membre del Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social de la UIB (<http://gifes.uib.eu>), les seves línies de recerca s'integren en les àrees de Sociologia de l'Educació i Pedagogia Social, i inclouen la intervenció socioeducativa en famílies, la relació família-escola, la intervenció comunitària i les relacions intergeneracionals.

MARIA ANTÒNIA GOMILA GRAU

Llicenciada en Ciències Polítiques i Sociologia en l'especialitat d'Antropologia Social per la Universitat Complutense, doctora en Història per l'Institut Universitari Europeu. Becària Marie Curie a l'Institut d'Ethnologie Méditerranéenne et Comparative de la Universitat de Provença (França), on va desenvolupar un projecte de recerca sobre les relacions intergeneracionals a la família. És professora contractada doctora del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la UIB i membre del Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) de la UIB. És professora també de la UOM. El seus temes d'interès se centren en les relacions intergeneracionals, la família i l'escola.

JOAN AMER FERNÁNDEZ

Professor del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears. Membre del Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES, <http://gifes.uib.eu>). Llicenciat i doctor en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Subdirector de l'Anuari de l'Educació de les Illes Balears. Subdirector del Màster en Intervenció Socioeducativa amb Infància, Adolescència i Família. Les seves línies de recerca són els programes familiars basats en l'evidència, la pedagogia social i la sociologia de l'educació i la família.

ROSARIO POZO GORDALIZA

Doctora europea en Sociologia per la UGR (2011), diplomada en Educació Social (UVA) i llicenciada en Psicopedagogia (ULE) amb diverses especialitzacions de màster en problemes socials, metodologia de recerca social qualitativa, etnicitat i gènere d'àmbit nacional i internacional. Ha estat becària i contractada FPU o Programa de formació de personal investigador del MEC en el Departament de Sociologia de la UGR (2004-2009) amb una tesi sobre delinqüència juvenil femenina i trajectòries de vida de dones joves en justícia juvenil. Des de l'any 2009 fins al 2011, va treballar en projectes de cooperació internacional i gènere, consultoria i recerca social en l'AECID i en diverses ONG. Destaca el seu treball al sud-est asiàtic sobre violència de gènere i tràfic de persones amb finalitats d'explotació sexual. A l'actualitat és contractada doctora a la Universitat de les Illes Balears, al Departament de Teoria i Història de l'Educació i imparteix assignatures de grau i de màster relacionades amb el gènere i la intervenció socioeducativa. És membre del Grup de Recerca i Formació Educativa i Social (GIFES-UIB), en el qual desenvolupa la tasca investigadora sobre programes familiars d'intervenció socioeducativa basats en evidències i perspectives de gènere en problemàtiques socials.

CARMEN ORTE SOCÍAS

Llicenciada en Psicologia i doctora en Ciències de l'Educació. És catedràtica d'universitat del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la UIB. Té quatre quinquennis de docència reconeguts i quatre sexennis de recerca. Té activa l'excel·lència investigadora. És la investigadora principal en temàtiques de programes de prevenció familiar basats en l'evidència científica del Grup de Recerca i Formació Educativa i Social (GIFES), de la UIB. En l'àmbit de la formació al llarg de tota la vida, va crear la Universitat Oberta per a Majors (UOM) el curs 1997-98 i l'ha dirigida fins al mes de juliol de 2013. És la directora de la Càtedra d'Atenció a la Dependència i Promoció de l'Autonomia Personal i la directora de l'Anuari de l'Envel·liment de les Illes Balears. És la directora del Laboratori d'Investigació sobre Família i Modalitats de Convivència (LIFAC) de la UIB. Va ser la directora de la International Summer Senior University. Entre 2018 i principi de 2019 va ser directora general de l'Institut de Gent Gran i Serveis Socials (IMSERSO) del Govern d'Espanya.